

1 Mayıs'ın Tarihi: 1886'da Haymarket'te Alevlenen Kıvılcım

Şamil Parlak - Furkan Çelik

29.04.2020

İçindekiler

George Engel	3
Samuel Fielden	4
Adolph Fischer	5
Louis Lingg	6
Oscar Neebe	7
Albert Parsons	8
Michael Schwab	10
August Spies	11
“Amerikan Rüyası”	12
Kara Enternasyonal ABD’de	13
Günde 8 Saat	14
McCormick’te Polisler ve Pinkertonlar “Görev” Başında	15
Haymarket Mitingi	16
Haymarket Sonrası Sıkıyönetim	16
Katledilen Yoldaşlar	16
Tüm Dünyada 1 Mayıs İşçi Mücadele Günü	17

George Engel

1836 yılında Almanya'nın Cassel kentinde doğdu. Annesini ve babasını küçük yaşta kaybetti. Önce bir ayakkabıcıda çırak olarak çalıştı. 14 yaşındayken Amerika'ya giden gemileri duyduğunda "Amerikan Rüyası" onun için bir umut olmuştu ama 14 yaşındaki hayalini ancak 37 yaşına geldiğinde gerçekleştirebilecekti. 1873 yılının 8 Ocak günü Philadelphia Limanı'na ayak basmış, sonrasında bir şeker rafinerisinde işe girmişti. Hasta olduğu için 1 yıl çalışmamış ve beş parasız, kalacak bir yeri olmadan sokaklarda kalmıştı. İşte o zaman "Amerikan Rüyası" binlerce göçmen gibi Engel için de bir kabusla dönüşmüştü... Çalışmak için Chicago'ya giden ve burada bir vagon üretim fabrikasında işe giren Engel'in eline "Der Vorbote" (Haberci) gazetesi geçer. Bu gazete ile ilk kez patron-işçi kavgasında taraf olmayı seçen Engel ilk başta seçimler yolu ile işçilerin sözlerini dile getirebileceğini düşünür. Fakat kısa zamanda patronların seçimlere nasıl müdahale ettiğini ve şehrin en küçük kasabasından en büyük eyaletine kadar, seçimlerin hile içinde yapıldığını gören Engel'in fikirleri değişmeye başlar. Böylece IWPA'nın (Uluslararası İşçi Halklarının Birliği) bir toplantısına katılır ve Kara Enternasyonel'in Chicago şubesinde örgütlenme çalışması yapmaya başlar. 1876 yılında bir oyuncakçı dükkanı açarak yaşamını devam ettirir. "Günde 8 Saat Çalışma Süresi" için verilen mücadelede de aktif bir şekilde yer alan Engel, 3 Mayıs günü McCormick Fabrikası önünde gerçekleştirilen grevde, polislin Pinkertonlar ile birlikte işçilere saldırdığı sırada sırtına yediği sopayı unutmayacaktı. Haymarket duruşmalarında yoldaşlarına şöyle seslendi Engel:

"İşçi sınıfına sesleniyorum! Artık bizlere açık bırakılan hiçbir uzun yola ve oy sandıklarına inanmıyorum. Zamanı geldiğinde, halkın yükünü dayanılmaz hale getiren yollar ve araçlar üzerine düşünün. Bizim suçumuz budur. Biz insanların kapitalizme karşı mücadelede kendilerini özgürleştirme yollarını ve araçlarını ortaya koyduk. Anarşizm bu yüzden her devlet tarafından nefret ve zulüm görüyor."

11 Kasım 1887 yılında asılarak katledilmesinden önce yazdığı son mektubunda Engel, "Onlar işçi örgütlenmelerini yasaklayacak, mitinglerimizi dağıtacaklardır. Hapishaneleri işçi mücadelesi verenlerle doldurup sonra onları asacaklardır. Bu da işçilerin ezilip ezilmelerine karşı şiddet eylemlerini açığa çıkaracaktır. Ve hiç şüphem yok ki büyük savaş yakında patlak verecektir. Bu yüzden tüm çalışanlar birleşmeli ve son savaşa hazırlanmalıdırlar" diye yazmıştı. İdam sehпасına çıkmadan son sözleri "Yaşasın Anarşizm!" oldu.

Samuel Fielden

1847 yılında İngiltere'nin Lancashire ile Yorkshire şehirleri arasındaki bir kasabada doğdu. 8 yaşındayken ailesinin de çalıştığı pamuk dokuma fabrikasında çalışmaya başladı. Yıllarca İngiltere'de çalışan Fielden, 21 yaşına geldiğinde Amerika'ya gitme kararı aldı. Fielden 1868'de New York'a ayak bastığında cebinde sadece 3 sterlini vardı. İlk olarak bir şapka fabrikasında işe girmiş ancak ücretler çok düşük olduğu için 2 gün sonra işten ayrılmıştı. Burada da dokuma atölyelerinde, demir yolu ve park yapım işlerinde çalıştıktan sonra Chicago'ya geçen Fielden işçiler arasında sürekli IWPA'yı duyuyordu. Sonrasında IWPA'nın düzenlediği konuşmalara gitmeye başladı. Bu konuşmalarda zaman zaman Fielden'da kürsüye çıkarak konuşma yapıyordu. 2 Mayıs günü Fielden'de McCormick Fabrikası önündeki eylemlerde yer almıştı ancak burada konuşmacı değildi. 4 Mayıs günü önce August Spies, ardından Albert Parsons Haymarket Meydanı'nda işçilere seslendikten sonra kürsüye Samuel Fielden çıkarak konuşmasını gerçekleştirmişti. Konuşmasının sonlarına doğru geldiğinde polislerin işçilere yöneldiğini görmüştü, polis şefi John Bonfield'in işçilere "Dağılın!" diye bağırdığını görmüş, kürsüden yavaşça aşağı inmişti. Bu sırada patlama ve silah sesleri duyulmaya başlamıştı. Samuel Fielden da bir polis tarafından bacağından vurulmuş ve yaralı bir şekilde meydandan uzaklaşmıştı. Samuel Fielden, bir gün sonra yakalanarak Haymarket Mitingi'nden dolayı mahkemeye çıkarıldı.

"Burada anarşizm için yargılananlara, tanık kürsüsünden devrimci olup olmadıkları soruldu. Genellikle entelektüel insanlar arasında devrimci olmak pek suç sayılmaz. Ama bir devrimci fakirse, bu suçtur!"

Samuel Fielden 15 sene hapis cezası aldı. 1893 yılında ise Illinois Valisi tarafından Oscar Neebe ve Michael Schwab ile birlikte haklarındaki suçlamalar düşürülerek serbest bırakıldı. 7 Şubat 1922 Orlando'da yaşamını yitirdi.

Adolph Fischer

1858 yılında Almanya'nın Bremen kentinde doğdu. 8,5 yıl Bremen'de okuduktan sonra 15 yaşında ABD'ye gitti. Yeni kıtaya gelir gelmez matbaalarda çırak olarak çalışan Fischer, sonrasında matbaa makinalarında dizgici olarak çalıştı. 1883'de Chicago'ya gelen Fischer burada Arbeiter Zeitung'un (İşçi Gazetesi) dizgicisi olarak yaşamını sürdürdü. IWPA'nın yanı sıra işçi öz savunma örgütlerinin de içerisinde yer aldı. Haymarket Mitingi sonrasında yazdığı mektupta:

“Kapitalistler 8 saatlik çalışma süresini kabul etmektense milyonlarca dolar kaybetmeyi göze alırlar. Oysaki toplumsal sorunun çözümü barışçıl olsaydı buna en çok sevinen anarşistler olurdu.” diye yazmış ve *“Bu kitada köleliğin kaldırılması için korkunç savaşlar oldu, Avrupa'da reformlar bile hiçbir zaman silah gücü olmadan gerçekleştirilmedi.”*, *“Uzakta bulutlar görünüyorsa arkadaşşıma şemsiye taşımamı tavsiye ederim bu yüzden ıslanmayacaktır. Ama yağmurun sebebi ben miyim? Hayır! Öyleyse açıkça söylemeliyim ki bu ücretli köleler kapitalist esaretten ancak silah gücü ile çıkabilirler.”* diye eklemişti. Fischer, Haymarket Mitingi sırasında kürsünün hemen yanında duruyordu. Yağmur başlamıştı, Samuel Fielden'in konuşmasının sonu gelmişti. Fischer kürsünün arkasında bulunan dükkanın içerisine girdiği sırada polis saldırıya geçmiş ve o sırada bomba atılmış, silah sesleri duyulmuştu. Saldırı sonrası dükkanından çıkan Fischer detayları ertesi gün gazetede öğrenmiş ve her zamanki gibi sabah erkenden Arbeiter Zeitung ofisine gittiğinde tutuklanmıştı.

Mahkeme heyetine şöyle seslendi:

“Burada cinayetten yargılandım ama anarşizmden hüküm giydim. Anarşist olduğum için mahkum edildim. Eğer egemen sınıflar bizi asarak, birkaç anarşisti asarak anarşizmi ezebileceklerini düşünürlerse fena yanılırlar. Anarşistler, ilkelerini yaşamlarından daha çok severler. Anarşistler, düşünceleri için ölmeye her zaman hazırdır.”

Fischer 11 Kasım 1887'de, asılmadan önce yazdığı son mektupta *“Kapitalist basının kiralanan editörleri gibi gerçekleri yok etmek için para ödenen profesyonel yalancıları ikna etmenin imkansız olduğunu biliyorum. Ancak emek dergilerinin editörlerine ve tüm dürüst ve zeki emekçilere, kapitalist basının anarşizm doktrinlerine karşı gülünç tutumunu taklit etmemelerini -çünkü bugüne kadar durum böyle oldu- ve anarşizmi kapsamlı bir çalışma nesnesi haline getirmelerini diliyorum”* diyecekti. İdam sehpasına çıkmadan son sözleri *“Yaşasın Anarşizm!”* oldu.

Louis Lingg

1867 yılında Almanya'nın Mannheim kentinde doğdu. Babası gibi ilk önce kereste atölyesinde çalıştıktan sonra Bern'e geçti. İsviçre'de iki farklı şehirde işçi derneklerine katılan Lingg, bu derneklerde sosyal demokratlarla anarşistlerin fikirsel tartışmalarını gördü ve anarşistlerin propagandalarından etkilendi. O sıralar Almanya'da 3 yıl olan zorunlu askerlikten kaçan Lingg, bir şehirde uzun süre kalamıyordu. Bu süreçte birçok farklı örgütlenmeyle temas kurma imkanı bulan Lingg, bu dönemleri ve sosyal demokratlarla yaşanan fikirsel tartışmaları şöyle anlatıyor:

“Örgütlü hayatımın bu döneminde deneyimlerim bana merkezi bir örgütte temsili bir sistemle tüm güç ve faaliyetlerin azınlığın elinde toplandığını ve bu yüzden bu otoriter örgütlenmelerin, işçiler kitlesel bir şekilde örgütlendiğinde bile yetersiz, kayıtsız, yolsuzluğa ve aptal olmaya meyilli olduğunu gösterdi.”

Devrimci faaliyetleri nedeniyle Zürih polisinin dikkatini çeken Lingg, çalıştığı bir iş yerinde patronu tarafından -asker kaçağı olması sebebiyle- polislere şikayet edilmekle de tehdit edilmişti. Lingg anarşist arkadaşlarıyla konuşup Amerika'ya gitmenin daha iyi bir fikir olduğuna karar verdi. 1885'te New York'a gitti ve oradan direk Chicago'ya geçti. Chicago'da marangoz olarak işe başlayan Lingg “Uluslararası Marangozlar ve Doğramacılar Birliği”ne katıldı. Yoğun iş saatlerinin sonunda Birliğe giderek işçilerin örgütlenmesi için konuşmalar yapıyor, fikirlerini savunuyor, diğer işçilerle tartışıyordu. İyi bir ajitasyoncu olarak işçi örgütlenmelerinde öne çıkınca Birlik adına “Merkezi İşçi Sendikası”na delege olarak seçildi. Marangozlar Birliği “günde 8 saat” şiarıyla örgütlenerek eylemlere tüm üyeleriyle kalabalık şekilde katıldı. 3 Mayıs'taki McCormick Fabrikası önündeki saldırıda Lingg, polisler karşısında en ön safda çatışmış ve kafasına defalarca polis copu yemişti. Haymarket duruşmalarında mahkemeye açık açık meydan okuyordu Lingg:

“Size açıkça söylüyorum, ben şiddet yanlıyım. Eğer bizim üstümüze top atarlarsa, biz de onlara karşı dinamit atarız. Ben bu düzenin düşmanım, açıkça söylüyorum; bütün gücümle, son nefesime kadar onunla savaşağım. Daha önce yüzbaşıya da söyledim, sözlerimin arkasındayım. Bize top atarsanız biz de size dinamit atarız.”

Gülüyorsunuz! Belki artık dinamit atamayacağımı düşünüyorsunuz. Ama emin olun ki ölüme mutlu gidiyorum. Çünkü biliyorum ki bugüne kadar konuştuğum binlerce insan sözlerimi hatırlayacaktır. Ve bizi astığınız an onlar sizi bombalayacak.

Bu sebeple size sesleniyorum. Sizin düzeninizi tanımıyorum, zorba yasalarınızı, iktidarınızı, otoritenizi, tahakkümünüzü aşağılıyorum. Bu yüzden asın beni!”

Lingg tutsak alındığı süreçte yazdığı son mektubunda şöyle diyordu “Şu anda demir parmaklıklar arasında hapsedildim ve sırf eğlence olsun diye bu “özgürlüğün ülkesi ve cesurların evi” üzerine düşünemilirim. Neyse ki burada hala bu toprakların özgür olduğuna inanan aptal ya da alçaklardan yok. Benim inancım her akıllı ve dürüst insanın, Amerika'nın polis despotizminin evi ve tamamen kapitalist zulüm ülkesi olduğunu kolaylıkla kabul edecektir.”

Lingg 10 Kasım 1887'de yoldaşları asılarak katledilmeden bir gün önce, tam olarak belirlenmese de muhtemelen görüş sırasında arkadaşı Miller tarafından içeri sokulan bombayı patlatarak hücreinde intihar etti.

Oscar Neebe

1850 yılında ABD'nin New York kentinde doğdu. Ailesi eğitim için Neebe'yi Almanya'ya gönderdi. Eğitimini tamamladıktan sonra 14 yaşında ABD'ye geri döndü. 16 yaşında çalışmak için Chicago'ya gitti. Burada ilk önce garsonluk, sonra barmenlik yaptı. Barmenlik sırasında McCormick Fabrikası işçileri ve ustabaşları sık sık çalıştığı yere gelirdi. Neebe bu iş yaşantısı döneminde işçileri gözlemleme fırsatı bulmuştu. Bazı işçilerin para karşılığı ustabaşlarına ispiyonculuk yaptığını, ustabaşların patronlara yalakalık yapmak için "huzursuzluk" çıkaran işçilerin adlarını listelediklerine şahit oldu. 1868 yılında New York'a geri döndü. Burada bir kalaycının yanında işe girdi. Daha sonra süt güğümü üreten bir atölyede çalışmaya başladı. Burada işçilere ödenen -süt güğümünün satış fiyatı artmasına rağmen- ücretler düşürülünce işçilerle birlikte grev örgütledi. Fakat patronun tehditleri işçileri korkutmuş, hepsi geri adım atmıştı. Neebe bunu kabullenemeyerek işten ayrıldı. New York'tan önce Philadelphia'ya geçti, burada iş olanakları azdı ve şehir pahalıydı. Bu yüzden buradan tekrar Chicago'ya geçti. Chicago'da iş çöktü ama ücretleri azdı. Burada farklı farklı yerlerde işe girdi, bazı patronlar maaşlarını ödemediğinde ufak direnişlerle tüm işçilerin maaşlarının ödenmesini sağladı. IWPA'nın kuruluşunda yer aldı, Arbeiter Zeitung'da yazılar yazdı. Haymarket Mitingi sonrasında tutuklananlar arasındaydı. Mahkemede şöyle dedi:

"Arbeiter Zeitung'u çıkardım ve Chicago işçilerine dağıttım. İşlediğim suç budur: 'Bugün hala yaşayacak olan bir işçi gazetesi kurmaya çalışmak'. Bundan gurur duyuyorum."

Hakkında elle tutulur bir delil yoktu, "bir tanığın" McCormick Fabrikası önündeki saldırıdan sonra dağıtılan "İntikam" bildirisini Neebe'nin dağıttığını söylemesiyle 15 yıl istemiyle hapse atıldı. 1893 yılında Samuel Fielden ve Michael Schwab ile birlikte serbest bırakıldı. 1905'te IWW'nin kurulmasında yer aldı. 1906 1 Mayıs'ında Chicago'da bir konuşma yaptı. 22 Nisan 1916'ta 65 yaşında yaşamını yitirdi.

Albert Parsons

1848 yılında ABD'nin Montgomery şehrinde doğdu. 9 erkek 1 kadın kardeşi olan Parsons 2 yaşında annesini, 5 yaşında da babasını kaybedince çocuk yaşta çalışmaya başladı. İlk olarak Daily News gazetesinin kağıtlarını taşımak için çırak olarak işe girdi. Burada gazetelere aşina olmaya başlamıştı. Birkaç yerel gazetede çalıştıktan sonra 1869'da Houston'da Daily Telegraph muhabiri olarak at sırtında çalışmaya başladı. 1870 yılında Birleşik Devletler İç Gelirler Dairesi'ne denetçi asistanı olarak atandı. Bir sene sonra Teksas Eyalet Senatosu'nda sekreterliğe seçildi.

İyi bir maaşla hızla yükselirken 1873 yılında ise düşüncelerini, para kazanmaya tercih ederek istifa etti. Bu sıralarda Afro-Amerikalılar için eşit hakları savunan "Spectator" dergisini çıkarmaya başladı. Teksas'ta, Meksikalı köle bir ailenin kızı olan, sonraları anarşizm mücadelesi içerisinde adına sık sık rastlayacağımız Lucy del Gather (Lucy Parsons) ile evlendi. Teksas'ta bir köle ile evlendiği için Ku Klux Klan tarafından tehdit edilen Albert Parsons, Lucy Parsons ile birlikte Chicago'ya gitti. Endüstriyelleşmeyle emek sömürsününün burada hat safhaya ulaştığını gördü ve kendisini emek mücadelesi içerisinde konumlandırma kararı aldı.

İşçi dernekleri içerisinde aktifleşmeye başladı. Burada demokrat çizgideki sosyalistlerle radikal, anarşist düşünen sosyalistler arasındaki fikirsel ayrılmaları görerek tarafını seçmeye başladı. 1877'de 30 bin kişilik büyük demiryolu grevi gerçekleştiğinde, Parsons ilk kez bu kadar büyük bir kalabalığa seslenmişti. Ertesi gün daha yeni işe girdiği Times'in ofisine gittiğinde yaptığı konuşmadan dolayı kovulduğunu gördü. Aynı gün, yaptığı konuşma yüzünden polisler tarafından sorguya çekildi. Polis şefi, sorgudan bırakıldığı sırada Parsons'a "*Chicago'dan gitmesinin onun için daha hayırlı olacağını yoksa bir ara sokakta suikaste uğrarsa bundan kimsenin sorumlu olmayacağını*" söyleyerek tehditler savırmıştı. Tutuklanmasına rağmen ertesi gün tüm gazeteler Parsons'tan "*Demiryolu işçilerini kıskırtan kişi tutuklandı.*" diye bahsediyordu. Üye olduğu sendikaya gittiğinde de bir daha sendikaya gelmemesi için tehdit edilmişti. ABD'de o zamanki sendikaların birçoğu iş bulma bürosu gibi işliyordu. Sendika başkanları, yöneticileri dolgun maaşlar alıyor ve bunun karşılığında işçi grevlerini engelliyorlardı. Bu yüzden işçiler birkaç sendika dışında ya işçi gazeteleri çevresinde ya da işçi birlikleri kurarak örgütleniyorlardı.

Ertesi gün demiryolu işçilerinin mitingine saldıran polis, miting yapılmasını engelledi. Parsons 1878'de Sosyalist İşçi Partisi'ne delege olarak seçildi, mücadelesinin bu döneminde, yerel meclislerde yasalar geçirerek işçilere mevziler kazandıracağını umuyordu. Fakat kendisinin, meclislerde işçileri şiddetten koruyan değil hakları için direnen işçileri suçlayan yasalara engel olamadığını gördü. Hatta partinin benzer konularda (şiddetsizlik) kapitalistlerle uzlaştığını da görünce bu hareketten 1880 yılında ayrıldı.

Sonrasında "günde 8 saat" şiarıyla başlayan bir mücadele girişimine dahil oldu. Bu mücadele 1883 yılında IWPA olarak Kara Enternasyonel'in ABD seksiyonunun kurulmasıyla devam etti. Parsons da "Amerikan İşçilerine" isimli manifestoyu yazarlar arasındaydı. IWPA örgütlenmesi dışında 1 Ekim 1884 yılında "The Alarm" isimli anarşist gazeteyi çıkarmaya başladı. Chicago'da kısa sürede 15.000 tiraja ulaşan ve "*Ekmek için Mücadele, Yaşam İçin Mücadeledir*" mottosuyla çıkarılan The Alarm şöyle sesleniyordu Amerika'daki işçilere:

"Erkekleri, kadınları ve binbir zahmetle büyütülen çocukları köleleştiren, onları ezen sisteme ve yarıdakçılara ölüm!"

Parsons "*Hükümetler kölelik için vardır, özgür insanlar kendilerini yönetebilir.*" demiş ve "*Anarşistler toplumsal devrimin koruyucularıdır.*" diye ekleyerek anarşist ilkelerle ilerleyen bir toplumsal devrimin savunucusu olmuştur. Albert Parsons 1 Mayıs günü Chicago'dan ayrılmıştı, Ohio'da düzenlenen miting konuşmacısıydı. 1 Mayıs günü tüm ABD'de "günde 8 saat" şiarıyla mitingler ve toplantılar

düzenlenmişti ama mücadelenin en kalabalık noktası Chicago'ydu. 4 Mayıs günü Chicago'ya geri döndüğünde 3 Mayıs'ta McCormick Fabrikası önünde işçilere polisin saldırdığını ve ölen işçilerin olduğunu öğrenince doğrudan Arbeiter Zeitung'un ofisine giderek Haymarket Mitingi'nin planlamalarına katıldı. Haymarket Mitingi'ne eşi ve iki çocuğu ile gelen Parsons, konuşmasını yapıp kürsüden inmmişti. Sıra Fielden'daydı ve kürsiye çıkarak konuşmasına başlamıştı. Kürsü dediğimiz de esasen bir tren vagonuydu. Polis saldırıya başladığında daha bomba atılmadan eşinin ve çocuklarının yanına koşup onları Haymarket Meydanı'ndan dışarıya çıkarmak için harekete geçmişti ki tam bu sırada polisler doğru bomba atılmıştı. Parsons ertesi gün Chicago'yu terk etti. 2 ay boyunca Chicago gazeteleri edinerek yazılanları takip etti. Kendisinin de atılan bombanın faili olarak arandığını görünce diğer arkadaşlarıyla beraber davasını savunmak için trenle Chicago'ya geri döndü. Haymarket Mitingi'nden 2 ay sonra hapisshane Fielden, Spies, Engel, Fischer, Lingg, Neebe ve Schwab yoldaşlarının elini sıkarak onların yanındaki yerini almıştı. 1886 yılına kadar onlarca grevin örgütleyicisi olan Albert Parsons, mahkemede açıkça "Vermeyecekler, alacağız!" diyordu:

"Sermaye, ücretli kölelerin ekonomik kurtuluşunu sessizce ve barışçıl bir şekilde vermeyecek. Kapitalistler, dünya işçilerini silahlı devrime zorlayacaklar. Devrimciler bu gerçeğe dikkat çekiyor ve işçileri kaçınılmaz olana hazırlanma konusunda uyarıyor."

Özür dilemesi karşılığında affedileceği söylenen Albert Parsons şöyle karşılıdı bu teklifi:

"Bütün dünya biliyor suçsuz olduğumu. Canı olduğum için değil, işçi olduğum için asılacağıım."

14 Eylül 1887'de Lucy Parsons'a şöyle yazıyordu:

"Bu sabah idam kararımız, dünyanın tüm tiranları tarafından, Chicago'dan St. Petersburg'a kadar kutlanacak. Bununla birlikte ölümümüz, nefretin, kötülüğün, ikiyüzlülüğün, yasal cinayetin, baskının ve insanın insan üzerindeki hakimiyetinin çöküşünün habercisidir. Dünyanın ezilenleri yasal zincirlerinde kıvrınıyorlar. Dev işçi uyanıyor. Sersemlikten kurtulan işçiler, kasırgadaki sazlıklar gibi olan zincirlerini koparıyor. Hiçbirimizin patlamayla ilgisini kanıtlayacak bir delil yoktu ama bunun ne önemi var. Ayrıcalıklı sınıf kurban istiyor. İnsanlara, bir halk kadınına, seni miras bırakıyorum. Senden bir isteğim var. Arkamdan ağlamayın, ben sizi toplumsal devrim davasını büyütmeye mecbur bırakıyorum. Hücremde bağıriyorum. Özgürlük, Adalet, Eşitlik!"

11 Kasım 1887'de asılmadan önce yazdığı mektupta şöyle diyecekti Parsons; *"Siz zenginler, şimdi gidin de başınıza gelecek sefaletler için ağlayın ve feryat edin. Zenginlikleriniz (servetiniz) çöktü ve elbiselerinizi güveler yedi. Altınlarınız ve gümüşleriniz bozulmuş(paslanmış); ve onların pası size karşı tanık olacak; ve bedenlerinizi bir ateş gibi yiyecek."*

İdama giderken okuduğu şiirse şöyleydi:

"İster yüksek bir darağacında olsun

İster bir savaş kamyonetinde

İnsanın ölebileceği en asil yer

İnsanlık için öldüğü yer."

Michael Schwab

1853 yılında Almanya'nın Bad Kissingen Kasabası'nda doğdu. 13 yaşında annesi ve hemen ardından babası ölünce borçlarına karşı evleri satıldı. Kardeşiyle beraber amcasının yanında kalmaya başladılar. 1869 yılında bir mücellitçiye çırak olarak işe girdi. Sonrasında çekirdekten yetişen bir mücellitçi olacaktı. Schwab mücellitçide çalışırken bir hukuk öğrencisi dükkana girdiğinde Schwab'a dönüp "*Sen sosyalist mi olacaksın?*" diye sormuştu, Schwab ise "*Bilmiyorum, tam olarak sosyalist nedir ki?*" cevabını vermişti. Ama bu kelime Schwab için bir fikrinsel kapıyı aralamış, toplumcu fikirlerle haşır neşir olmaya başlamıştı.

İlk olarak bir işçi derneğine üye olmuştu. Burada demokratlarla, merkezi örgütlenmeyi savunan sosyalist fikirlerdeki kişilerle tanıştı. Fakat merkezîyetçi işçi dernekleri sürekli bölünüyordu ve mücadeleye zarar veren kulislere şahit oldu. Bu yüzden sürece fazla dahil olmadı. Birkaç arkadaşıyla birlikte önce İsviçre'ye, sonra tekrar Almanya'ya döneceği bir yolculuğa çıktı. Bu yolculukta kısa süreli işlere girdi. Yanında taşıdığı sosyalist bildirileri gittikleri köylerdeki insanlara bırakıyor, hatta kendileri elle yazarak çoğaltıyor ve işyerindeki işçilere dağıtıyorlardı. Almanya'da da işçi dernekleri arasında "günde 8 saat" talebi dillerdeydi ama çalışma koşullarının günde 12-14 saati bulduğu iş yerleri vardı. "Günde 8 saat", işçiler için hayalden bile uzak olarak görünüyordu. Schwab, 1879'da New York'a gitti. İlk olarak Chicago'ya geçti. Burada bir süre işçi hareketinden uzak durup -bir an önce- İngilizce öğrenmeye odaklandı. 2 sene boyunca farklı işlerde çalıştı. Chicago'dan sonra birçok farklı şehri dolaştı ve sonrasında yine Chicago'ya döndüğünde Arbeiter Zeitung'a ilk olarak çevirmenlik yaparak dahil oldu. Sonrasında da Arbeiter Zeitung editör yardımcısı oldu. 1883 yılında IWPA'nın kuruluşunda yer aldı. Haymarket Mitingi sırasında meydana değildi. Tam o sırada Arbeiter Zeitung ofisine gelen, başka bir atölyede greve çıkan işçilerle görüşmeye gitmişti. Çıkarıldığı mahkemede şöyle demişti:

"Anarşi kelimesini şiddetle eş anlamlı kullanmak tamamen yanlış. Şiddet bir şeydir ve anarşi başka bir şeydir. Günümüz toplumunda şiddet her yerde kullanılmaktadır. Bu nedenle şiddeti, yalnızca şiddete karşı bir savunma aracı olarak savunduk. İdeallerimizin bu yıl veya gelecek yıl gerçekleşmeyeceğini biliyorum. Ama gelecekte, çok yakın bir gelecekte mümkün olacağını, gerçekleşeceğini biliyorum."

Schwab, Fielden ile birlikte ömür boyu hapis cezası aldı. 1893 yılında Samuel Fielden, Oscar Neebe ile birlikte serbest bırakıldılar. 1898 yılında yaşamını yitirdi.

August Spies

1855 yılında Almanya'da Landeckerberg'in bir dağ köyünde doğdu. 1872 yılında babasının ölümü üzerine eğitimini yarıda bırakıp 17 yaşındayken Amerika'ya gitti. İlk önce bir mobilya atölyesinde çalıştı, sonrasında küçük bir çiftlikte işe girdi. Çiftçilerin kazançları işçilerden daha kötü durumdaydı, bu yüzden Chicago'ya geçmek durumunda kaldı. Bu yaşına kadar ideolojik bir kitap eline geçmemişti. Fakat Aristoteles'in bir kitabını okumuş ve etkilenmişti. 1875'te Illinois'te İşçi Partisi'nin bir toplantısına katıldı. Bu yıllarında işçilerin siyasete girmesini olumlu görüyordu, hatta birkaç seçimde yerel mecliste adaylar için çalışma yapmıştı. Fakat hileler, çalınan oy pusulaları, satılan senatörleri gördükçe seçimlerin bir oyalamaca taktiği olarak kullanıldığını anladı ve İşçi Partisi çevresinden uzaklaştı. 1876 yılında Chicago'da kendisi küçük bir mobilya atölyesi açtı ve yaşamını devam ettirmeye çalıştı. 1880'de Arbeiter Zeitung'a katıldı ve burada faaliyet yürütmeye başladı. 1883 yılında IWPA'nın kurulduğu Devrim Kongresi'nin örgütlenmesinde yer aldı. 1884'te Arbeiter Zeitung'un editörü oldu. Bu gazetenin 1 Mayıs 1886'da 8 Saat Grevi'ne çağıran baş yazısının altında onun imzası vardı:

“Cesurca ileri! Çatışma başladı. Kapitalizm kaplan pençelerini düzenin surlarının arkasına saklıyor. İşçiler, parolamız şudur: Uzlaşmak yok! Korkaklar arkaya! Cesurca en öne! Bu, tarihi önemi gelecekte anlaşılacak ve takdir edilecek ilk 1 Mayıs'tır!”

3 Mayıs'ta McCormick fabrikası önündeki arsada öldürülen grevci işlere de seslenmişti Spies. Haymarket Mitingi'nde konuşmacı olduğundaysa bomba patlamadan önce *“Bir arada olmalısınız, sendikalarda örgütlenmeliyiz, yoksa asla başaramayız!”* diye haykırıyordu kürsüden.

Haymarket duruşmalarında mahkemeye şöyle seslendi:

“Savcı Grinnel jüriye göz kırparak 7 polis öldü dedi. Bizi de buraya 7 kişi getirdiniz. Eğer bu hesapla asılacaksak bunu bize söyleyin. Bütün dünya, tüm dindar Hristiyan alemi, Gould'lar, Vanderbilt'ler, Stanford'lar, Field'ler, Armour'lar ve tüm para fareleri bilsin; bunlar benim fikirlerim. Ve adalet ve özgürlük benim vücudumun bir parçasıdır. Ben bu fikirleri vücudumdan atamam. Yapabilseydim de yapmazdım. Ve her geçen gün güçlenen bu fikirleri yok edebileceğinizi düşünüyorsanız, bizi dar ağacına göndererek ezebileceğinizi düşünüyorsanız, eğer bir kez daha insanları doğruları söyledikleri için ölümle cezalandırıcaksanız, eğer gerçeği söyleyenlerin cezası ölümse, o zaman gururla meydan okuyarak bu pahalı bedeli ödeyeceğim. Çağırın celladı! Bizden önce bu yolda yürüyen Sokrates'te, Giordano Bruno'da, Huss'ta, Galileo'da çarmıha gerilen hakikat hala yaşıyor. Biz onları takip etmeye hazırız.”

11 Kasım 1887 günü yoldaşlarıyla beraber asılarak katledilmeden hemen önce son sözü *“Sessizliğimizin sizin bugün boğduğunuz seslerden çok daha güçlü olduğu bir gün gelecek. Yaşasın Anarşizm!”* olacaktı.

“Amerikan Rüyası”

Coğrafi keşifler, dünya ticaret yollarının değişmesi, Avrupa’da başlayan siyasi devrimler ve endüstri devrimi... Hepsi birbirinin peşi sıra dünyayı değiştiriyordu. İmparatorluklar şekil değiştirmiş, yöneticiler farklı şekillere bürünmüştü ama dünya düzeni yine sömürü üzerine kuruluydu. Hatta bu sefer endüstrinin gücünü de arkalarına aldıkları için sömürü hat safhaya ulaşacaktı. Amerika’daki anarşistlerin çoğu 19. yüzyılın ortalarında Avrupa’dan çalışmak için ABD’yi tek seçenek olarak gördüklerinden bu kıtaya ayak basmışlardı. Çünkü toprağı işleyebilmek için artık çiftçilere gerek duyulmuyordu, onlar -zaten toprak sahibi olamadıkları için- endüstrinin biçerdöverlerinin altına atılmıştı. Bir kuşak, tek çalışma olanağını ABD’de bulacakları umuduyla buraya akın etmişti.

Amerika’daki işçi hareketinde I. Enternasyonal’in etkisi çok büyüktü. Bakunin-Marks ayrışması birçok coğrafyada anarşist hareketlerin belirginleşmesiyle sonuçlanmıştı. Başlangıçta Enternasyonal’le yollarını ayıran anarşistler, St. İmier Kongresi’yle yeni bir Enternasyonal örgütlenmesi oluşturmuşlardı. Sonrasında “International Working People’s Association” (IWPA) yani Kara Enternasyonal olarak da bilinen Uluslararası İşçi Halklarının Birliği 1881’de Londra’da kurulmuştu.

Kara Enternasyonal ABD’de

IWPA’nın Chicago’daki şubesi 1883 yılında August Spies ve Albert Parsons’un dahil olduğu anarşistlerce kuruldu. Johann Most birlik kuruluşunda olsa da çıkardığı gazete “Freiheit” (Özgürlük) çevresinden Benjamin Tucker süreçten uzak durmuştu. ABD’de IWPA’ya bağlı olarak Kara Enternasyonal’in sesi ni duyuran sekiz gazeteden beşi Chicago’da yayımlanıyordu. Bu gazeteler Almanca günlük yayımlanan Arbeiter Zeitung (İşçi Gazetesi), Der Vorbote (Haberci), Der Fackel (Meşale) ayrıca Çekçe yayımlanan Budoucnost (Meşale) idi. Ayrıca 1884’te İngilizce olarak çıkarılan The Alarm da bu gazetelerdendi. 1886 yılında “Anarşist” isimli bir gazete Adolph Fischer ve George Engel tarafından Haymarket Mitingi’ne kadar yayınlanmıştı. Anarşistlerin Kara Enternasyonal çevresinde çıkardıkları gazetelerin günlük tirajları toplamda 30 bin civarındaydı.

IWPA, başta Chicago olmak üzere Denver, Colorado, Boston, Kansas, San Fransisco eyaletlerinde örgütlüydü. İşçi mücadelesinin en güçlü olduğu yer olan Chicago, aynı zamanda ABD anarşizminin de en güçlü olduğu yerdendi. Enternasyonal’in Amerika’daki üye sayısı ortalama 6000’ken Chicago’daki anarşistlerin sayısı yaklaşık 3000’di. Çoğu Alman, Avusturyalı göçmenlerden oluşuyordu. Avrupa’da işçi hareketleri içerisinde doğan anarşizm, farklı dillerde çıkarılan onlarca periyodik yayın ve Amerika’nın dört bir yanına yayılmış onlarca örgütlenmeyle Amerika’nın sendikal mücadelesinin ve işçi hareketinin tartışmasız taşıyıcılığını yapıyordu.

Chicago’da anarşistler, örgütlendiği sendikalarda işçi meclislerini ve özyönetimi savunuyorlardı. Bu “Chicago fikri”ne sonraları anarko-sendikalizm dendi ve anarşist hareketin bir parçası oldu. Özellikle Chicago’da anarşistler, iş saatlerinin azaltılması gibi talepleri, kapitalist ekonomik yapının temelden değiştirilmesine kadar vardırıran toplumsal devrim algısını yaygınlaştırmıştı.

Günde 8 Saat

ABD’de gerçekleşen en kalabalık işçi eylemlerinden biri 1877’deki Demiryolu Grevi’ydi. Bu grevin kitleselliği patronların gözünü korkutmuştu. Artık ufak tefek işçi toplantılarına bile tahammül edememelerine neden oldu. İşçi hareketi de verdikleri mücadelenin “sıkılmış güçlü bir yumruk gibi” kapitalistlerin suratına patlayabileceğini görmüş olacaktı...

Amerika’ya ayak basan Avrupalı işçiler, patronlar tarafından ilk üç sene yolunacak kaz gibi görülüyordu. Henüz dillerini de konuşmadan fabrika ve atölyelerde düşük ücretle, ağır koşullarda 14 saate kadar çalıştırılıyorlardı, çalışma saati düşük olan bazı iş kollarında ise 3 ay çalışan işçi sakatlanma durumunda kalacak kadar sağlıksız koşullarda çalışıyordu. Bir göçmen işçi için -özellikle kışın donmamak için- kalacak yer bulmak çok önemliydi ancak zordu. Kazandığı para kaldığı odaya ve yediği yemeğe ancak yetiyordu.

1885-1886 arasında “günde 8 saat” söylemi işçiler arasında el altından dillendiriliyordu. Anarşistler, içerisinde oldukları Merkezi İşçi Sendikası (CLU), İşçi Meclisleri, Emek Şövalyeleri (Knights of Labor)’in içerisindeki sendikaları harekete geçirerek 1 Mayıs’ı genel grev ilan etmişlerdi. Sadece Chicago’da 60 bine yakın, tüm ABD’de ise 250-300 bin civarı işçi genel greve katılmıştı. Kereste taşıyıcıları, metal işçileri, yük taşıyıcıları, bira üretim işçileri, paketleyiciler, marangozlar, döşemeciler, terziler, fırıncılar, hatta dükkanlarda çalışan satıcılar ve katipler bile sokaklara dolmuştu. 8 saat eylemlerinin merkez üssü olan Chicago’da IWPA 80 bin kişilik bir yürüyüş düzenlemişti. Anarşistlerin tek talebi günde 8 saat maksimum çalışma süresi değildi, saatlik ücretlerin arttırılmasını da istiyorlardı. Bu, patronlar için kabul edilmesi mümkün görünmeyen bir talepti.

Anarşistler işçi hareketini, toplumsal devrimi amaçlayan bir şekilde “günde 8 saat” şiarı üzerinden ilerletiyorlardı. Albert Parsons Ağustos 1885’te yaptığı bir konuşmada günde 8 saat talebini dillendirmenin boşa vakit kaybı olduğunu söylemişti. Ama bu söylemle başlayan bir işçi hareketi toplumsal devrim için bir ivme yaratabilirdi. Fielden ise bir konuşmasında “8 saat çalışmak da köleliktir, 2 saat çalışmak da. Emegın özgürleşmesinin tek yolu özel mülkiyeti ortadan kaldırmak, dolayısıyla kapitalizmi ortadan kaldırmaktır.” diyordu. “Günde 8 saat” talebi 1938’de, Haymarket İsyanı’ndan elli iki yıl sonra, ABD’deki iş günleri, Adil Çalışma Standartları Yasası tarafından yasal olarak sekiz saat yapılacaktı. Çünkü toplumsal bir devrime yol açmayacak bir “günde 8 saat”, onlar için de gerekli bir dönemde makul olabilirdi. Ama 1886’da hayır! Patronlar için makul değildi!

McCormick'te Polisler ve Pinkertonlar “Görev” Başında

3 Mayıs günü McCormick Fabrikası'nda işçiler grevlerini sürdürürken polis, grev kırıcıları fabrikaya sokmak ister. McCormick'in mesai saatini bildiren sireni çalmaya başlayınca işçiler fabrikanın çalışması-na izin vermemek için buna engel olmaya çalışır. Polis ve grev kırıcıları getiren Pinkerton ajanları işçilere saldırır. Polisin silahlarla saldırdığı kalabalıkta 4 işçi ölür ve yüzlerce işçi yaralanır. Saldırı sonrası Arbeiter Zeitung ofisine giden anarşistler, burada Almanca ve İngilizce “İntikam” başlıklı ve “Kardeşlerin” imzalı bir bildiri basarlar. Bildiride işçilere şöyle seslendiler:

“İşçiler, Silahlanın! Yoksul işçileri öldürdüler. Çünkü onlar sizin gibi, yüce patronlarının sözlerine itaat etmeme cesaretine sahipti. Onları öldürdüler çünkü size, ‘özgür Amerikan vatandaşlarına’, patronlarınız size her ne lütfederse bundan memnun olmalısınız yoksa siz de öldürülürsünüz demeleri gerekiyordu. Eğer siz, sizleri özgürleştirmek için kanlarınızı döken büyük atalarımızın çocuklarıysanız kendi gücünüzde yükselir, sizi yok etmeye çalışan bu iğrenç canavarları yok edersiniz. Silah başına, sizi çağırıyoruz, silah başına!”

Bu bildiri aynı gün tüm Chicago'da dolaşmaya başladı ve ertesi sabahsa tüm duvarlarda 4 Mayıs günü Haymarket Meydanı'nda düzenlenecek mitingün çağrısı vardı. McCormick saldırısı sonrasında yayımlanan “İntikam” bildiri çok beklenmedik bir tonda sert değildi. Çünkü The Alarm gazetesi 1 Mayıs günü yayınladığı sayısında da aynı başlıkla bir çağrı dile getirmişti;

“İşçiler Silahlanın!

Saraya Savaş, İşçi Evlerine Barış ve Lüks Aylaklığa Ölüm.

Dünyadaki ıstırapın tek sorumlusu maaş sistemidir. Zengin sınıflar tarafından destekleniyor, onlar ya çalışmaya zorlanmalıdır ya da ölüme!

Birazcık dinamit bir sürü oy pusulasından iyidir.

Ellerinizde kapitalizmin av tazılarını -polis ve asker- gerektiği gibi karşılamak için silahınızla 8 saat çalışma talebinizi haykırın.”

Haymarket Mitingi

McCormick Fabrikası'nda işçilere saldırılması üzerine Haymarket Meydanı'nda düzenlenen mitinge yaklaşık 3 bin işçi katılmıştı. Hava kapalı ve yağmurlu olduğundan beklenenden az bir kalabalık gelmişti. Konuşmacılardan ilk önce August Spies gelmiş, bir vagonun -kürsü olarak kullanmak üzere- üstüne çıkarak İngilizce olarak konuşmasına başlamıştı. Konuşmasına McCormick'teki saldırıyı lanetleyerek başladıktan sonra "Günde 8 Saat" şiarıyla süren grevlerin gidişatından bahsetmişti. Konuşması uzun sürmüştü, o gün Chicago'ya ancak yetişebilen Albert Parsons mitinge geldiğinde hemen sözü ona bırakarak kürsüden indi. Chicago belediye başkanı gergin havayı yumuşatmak için işçilerin mitingine katılarak onları selamlamış, ortamda sakin bir miting havası olduğunu görünce August Spies'in konuşmasının ardından mitingden ayrılmıştı.

Albert Parsons yaklaşık bir saat konuşmuştu. Ohio'dan geldiği için oradaki işçilerin grevi hakkında bilgilendirmeler yaptı. Konuşmasında "8 saatlik iş süresini güvence altına almalı, bununla yetinmemeli, üretim ve tüketim amacıyla halkın özgür birlikliklerini kurmalıyız." diyordu. Ardından "Sendikanın olduğu yerde birleşmek için, birleştirmek için güç vardır." diyerek konuşmasını sonlandırdı.

Parsons'un ardından konuşmak için Samuel Fielden kürsüye çıktı. Fielden'in konuşması kalabalığın tonunu biraz yükseltmişti: "Bizler kimseye savaş ilan etmedik ama dün gördük ki yapılan saldırı bize karşı bir savaş ilanıdır! Bu düşmanlara karşı direnmek için elimizden geleni yapacağız!" Fielden'in konuşması sürerken polis şefi Bonfield kalabalığa dağılma çağrısı yaparak polisleri harekete geçirdi. Polisler, zaten öfkeli olan kalabalığı itip kakmaya başladı ve onlara sopalarla saldırdı. Tam bu sırada eylemcilerin arasından portakal şeklinde bir bomba tam polis öbeğinin ortasına doğru atıldı. Ve büyük bir patlama yaşandı, etraftaki dükkanların camlarını indirecek kadar şiddetliydi. Fielden kürsüden o sırada inmiş ve bir polis tarafından bacağından vurulmuştu. Yoldaşları onu Haymarket'ten omuzlarına alarak çıkarmışlardı. Polisler kalabalığa ateş açarken birçok işçi de belindeki silahla karşılık veriyordu. Bombanın patlamasıyla 7 polis orada ölürken 70'e yakın polis de yaralanmıştı. Polislerin işçilere silahlarıyla saldırması sonrasında da 8 işçinin öldüğü, 50 kadar işçinin de yaralandığı tahmin ediliyor. Ama isimleri bile gazeteden gazeteye farklılık göstermekteydi. Yaşamını yitiren işçilerin yakınları tarafından gömüldüğü, bu yüzden kayıt altına alınmadığını söyleniyordu.

Haymarket Sonrası Sıkıyönetim

Haymarket Mitingi'nin ardından Chicago'da sıkıyönetim ilan edildi. Yaklaşık 4000 anarşist gözaltına alındı. Arama kararları olmadan evler basıldı. Anarşist gazete ve dergiler yasaklandı, bürolara baskınlar yapıldı. Sokakta 2 kişiden daha kalabalık yan yana gelmek yasaklandı. Haymarket Mitingi sonrası Chicago'dan çıkan Albert Parsons ise ABD'nin tüm anarşistlere karşı cadı avı başlattığını görünce Chicago'ya geri dönerek mahkemede savunma yapma kararı aldı.

Anarşistlerin mahkeme sürecinde birçok işçi tutuklu anarşistler için tanıklık yapmıştır. Polis lehine tanıklık yapan birkaç tanık ise Rudolph Schnaubelt isimli bir anarşistin bombayı attığını söylemiştir. Bu isim anarşistler arasında bilinen bir isimdir fakat hiçbir zaman bulunamamıştır.

Katledilen Yoldaşlar

İşçi hareketinin örgütleyicilerini Haymarket Meydanı'nda düzenlenen işçi mitinginde polislere doğru atılan bombadan sorumlu tutan mahkeme Oscar Neebe, Samuel Fielden, Michael Schwab için 15 yıl

hapis kararı verirken Albert Parsons, August Spies, George Engel, Adolph Fischer ve Louis Lingg'i katletmek için idam kararı alır. Mahkeme yargıcı idam kararını şu cümlelerle açıklar: “Sanıklardan herhangi birinin doğrudan Haymarket’te bomba atılmasıyla bağlantılı olduğu kanıtlanmadı. Ancak sanıklar yıllardır şiddeti savundular, bu ajitasyonları failin Haymarket’teki eylemi gerçekleştirmesine neden oldu.” Yargıç kendi ağzıyla itiraf ediyordu. Tutuklanan anarşistlerin katledilmesi, bomba olayı ile alakalı değil işçi mücadelesini örgütleyen anarşistlere verilen bir karşılıktı.

Haymarket eyleminden 18 ay sonra tüm itirazlara ve delil yetersizliklerine rağmen idamlar gerçekleştirilmek üzereydi. 10 Kasım 1887 günü Louis Lingg cellatların eline ipi bırakmak yerine kendi ölümüne kendi elleriyle gitmeyi seçmiş, açık görüşte arkadaşının içeri soktuğu patlayıcıyı patlatarak hücrede yaşamına son vermişti.

Ertesi gün 4 anarşist idam düzeneğine götürüldüklerinde ilk önce August Spies şöyle haykırır: “O gün, sessizliğimizin sizin bugün boğduğunuz seslerden daha güçlü olduğu zaman gelecek. Yaşasın Anarşizm!” Ardından Fischer haykırır: “Yaşasın Anarşizm”, Engel daha yüksek sesle karşılık verir: “Yaşasın Anarşizm”. Sonrasında Parsons haykırır “Yaşasın Anarşizm” diye, ardından konuşmaya devam edecekken sözü kesilir.

Parsons’un sözü kesilmişti çünkü ölmek üzereyken bile mücadelelerinden vazgeçmeyen insanları görmek ne bu kapitalist sistemi savunanların, ne cellatların, ne de idam kararı verenlerin tahammül edebileceği bir şey değildi. Parsons son sözlerini söylemek isterken işaret verildi ve 4 anarşist katledildi. Katledilen anarşistlerin cenazeleri 200 bin ile 400 bin arasında kişinin olduğu belirtilen kalabalık bir geçit töreni ile “Forest Home Cemetery” mezarlığına götürülür. Bu mezarlığın girişine de katledilen anarşistler için 1903 yılında bir anıt heykel yapılır. Devlet ise 30 Mayıs 1889 Haymarket Meydanı’na bir tane polis heykeli dikse de polis heykeli tepkiler üzerine kaldırılır. Heykel götürüldüğü 7 noktadan da tepkiler üzerine kaldırılmıştır. 2 kez heykele bomba atılır. Birkaç kez tekrar tamir edilse de en sonunda güvenlik tedbiri ile 1972 yılında Chicago Polis Bahçesi’ne taşınır. 2004 yılında ise Haymarket Mitingi’nin gerçekleştiği noktaya vagon üstünde konuşma yapan insanları tasvir eden bir heykel yapılmıştı.

Tüm Dünyada 1 Mayıs İşçi Mücadele Günü

II. Enternasyonal’in 1889’daki ilk kongresinde Raymond Lavigne’in önerisiyle 1890’da tüm dünyada Haymarket’in yıldönümünde miting çağrısında bulunuldu. 1891 yılındaki ikinci kongre ile birlikte 1 Mayıs “İşçi Dayanışma ve Mücadele Günü” olarak belirlendi. Günümüze kadar tüm dünyada 1 Mayıs günü işçi mücadelesinin gösteriş ve sokaklara inme günü olarak belirginleşmiştir. Çoğu ülkede resmi tatil olarak kabul edilmiştir. Türkiye’de de 1 Mayıs’ın tarihi yasaklamalar ve katliamlarla dolu olduğu için bu toprakların mücadele tarihi açısından ayrıca önem arz etmektedir.

Kaynaklar:

**Spartacus-educational.com*

**Historymatters.gmu.edu*

**Lucy Parsons, Life of Albert R. Parsons (Chicago: 1889)*

**Max Nettlau, Die Geschichte der Anarchie (1925)*

**Jon Bekken: The First Anarchist Daily Newspaper: The Chicagoer Arbeiter-Zeitung. In: Anarchist Studies, Nummer 1, Band 3, 2003*

**Bernard R. Kogan, The Chicago Haymarket Riot: Anarchy on Trial (1959)*

**The Haymarket Affair, Chicago, 1886: The “Great Anarchist” Riot and Trial (1968)*

**Paul Avrich, Anarchist Voices: An Oral History of Anarchism in America. (2005)*

**Paul Avrich, The Haymarket Tragedy (1984)*

Anarşist Kütüphane

Şamil Parlak - Furkan Çelik
1 Mayıs'ın Tarihi: 1886'da Haymarket'te Alevlenen Kıvılcım
29.04.2020

Bu yazı Meydan Gazetesi'nin 53. sayısında yayınlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net